

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МАРИУПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ НАУКИ ТА ОСВІТИ

Збірник матеріалів

**XXVI підсумкової науково-практичної
конференції викладачів**

22 лютого 2024

Київ 2024

УДК 061.3(063)

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ НАУКИ ТА ОСВІТИ: Збірник матеріалів XXVI підсумкової науково-практичної конференції викладачів МДУ / За заг. ред. М.В. Трофименка. Київ: МДУ, 2024. 406 с.

Рекомендовано до друку та поширення через мережу Інтернет вченою радою Маріупольського державного університету (протокол № 11 від 22.04.2024)

Редакційна колегія:

Голова Трофименко М.В., ректор МДУ, кандидат політичних наук, професор;

Члени редколегії Балабаниць А.В., доктор економічних наук, професор;
Безчотнікова С.В., доктор філологічних наук, професор;
Булатова О.В., доктор економічних наук, професор;
Задорожня-Княгницька Л.В., доктор педагогічних наук, професор;
Іванець Т. М., голова Ради молодих вчених МДУ, кандидат політичних наук;
Константинова Ю. В., кандидат історичних наук, доцент;
Омельченко В.Я., доктор економічних наук, професор;
Павленко О.Г., доктор філологічних наук, професор;
Романцов В.М., доктор історичних наук, професор;
Сабадаш Ю. С., доктор культурології, професор;
Тарасенко Д. Л., доктор економічних наук, професор;
Толпежніков Р.О., доктор економічних наук, професор.

Збірник містить матеріали XXVI підсумкової науково-практичної конференції викладачів МДУ, яка відбулася 22 лютого 2024 року в Маріупольському державному університеті.

У матеріалах висвітлені актуальні проблеми розвитку міжнародних відносин та зовнішньої політики, філософії та соціології, історії, економіки та менеджменту, права, екології, кібербезпеки, документознавства, культурології, журналістики, філології, літературознавства, методики викладання, педагогіки та психології.

Видання адресоване науковцям, викладачам, аспірантам та здобувачам вищої освіти, а також усім, хто цікавиться сучасними проблемами науки та освіти.

Редакція не несе відповідальності за авторський стиль тез, опублікованих у збірнику.

Гаргаєва Ольга,
старший викладач кафедри грецької філології
Маріупольський державний університет

ІСТОРИКО-КУЛЬТУРОЛОГІЧНІ ПЕРЕДУМОВИ ВИНИКНЕННЯ БЕЗЕКВІВАЛЕНТНОЇ ЛЕКСИКИ

Найбільш істотні особливості мови і тим більше культури розкриваються при зіставленні мов, і звичайно, культур. За визначенням Е.С. Маркаряна, культура – це позабіологічно вироблений спосіб діяльності людей, завдяки якому їх активність відповідним чином регулюється, фізично забезпечується та відтворюється [2, С. 138–139]. Це загально родове поняття культури може бути конкретизоване в залежності від об'єктів співвіднесення. Якщо співвідносити різноманітні історичні спільноти людей, то оперувати треба поняттям «історично певна культура». Під історично певною культурою Г.О. Антіпов розуміє як локальні історичні типи культур (етнічні культури), так і загально історичні типи культур (суспільно-формаційні типи) [1, с. 72].

Серед факторів, що сприяють виникненню та закріпленню національно-культурної специфіки локальних історичних спільнот, більшість вчених виділяють перш за все природно-географічні, соціальні, історичні чинники, які складають особливості життя того чи іншого етносу. Природний та соціальний ландшафт, в межах якого здійснюється будь-яка діяльність, а також артефакти, в яких зберігається діяльність минулих поколінь, розуміються в науці як умови діяльності. Не співпадаючи в різних культурах умови діяльності сприяють утворенню національно-культурних варіантів здійснення ідентичної діяльності [3].

Ю.В. Бромлей стверджує, що відмінності не існують самі по собі, і тільки контакт з іншими, порівняння свого із чужим надають тим чи іншим елементам культури статус диференційної ознаки. Контакт з «чужими» сприяв формуванню, закріпленню, а також усвідомленню відмінностей між своєю та чужою спільнотою [2, с. 66].

Загальновідомо, що мова є національно-специфічним компонентом культури. Мова сприяє тому, що культура може сприяти, або стати на заваді вдалому спілкуванню. Бо мова – це перш за все ознака приналежності її носіїв до певного соціуму, етносу.

У сучасному мовознавстві зустрічається термін «конфлікт культур» [3]. Щоб зрозуміти суть терміна, перш за все необхідно вдуматися в слово «іноземний». Його внутрішня форма

абсолютно прозора: з інших країн. Рідна, не з інших країн, культура об'єднує людей і одночасно віддаляє їх від інших, чужих культур. Інакше кажучи, рідна культура – це щит, що охороняє національну своєрідність народу, і глухий паркан, що відгороджується від інших народів і культур. Наприклад, стародавні греки та римляни всіх людей інших країн та культур називали варварами, що від грецького позначає `чужинець`. Слово це прямо пов'язане з нерідною мовою: чужі мови сприймалися на слух як невиразне бар-бар-бар, що російською звучить як `балабол`. Наводити приклади конфліктів культур можна нескінченно довго. Абсолютно ясно, що ця проблема стосується всіх галузей людського життя і діяльності за будь-яких контактах з іншими культурами: при читанні іноземної літератури, знайомстві з іноземним мистецтвом, театром, кіно, пресою, радіо, телебаченням, піснями тощо.

Прийнято вважати, що план змісту мови (включаючи зміст лексичних одиниць) варіюється від мови до мови та максимально співвідноситься з національною культурою. Мова підпорядковує собі, організує світосприйняття її носіїв. Саме тому, в ситуації контакту представників різних лінгвокультурних спільнот та, водночас, носіїв різних мов, національно-специфічні особливості етнодиференціюючих компонентів культур-комунікантів можуть ускладнити процес спілкування. До таких національно-специфічних особливостей мови і належать безеквівалентні лексичні одиниці, що описують чужу систему цінностей, називають поняття та предмети, які належать до однієї національної культури та відсутні в іншій.

Ми погоджуємося з думкою багатьох вчених стосовно того, що певне слово можна назвати безеквівалентним у відношенні до будь-якої іншої мови, тобто лише у порівнянні двох або більше мов. Чим самобутніше порівнювані мови, чим менше в їх історії було культурних контактів, тим менше у них точок зіткнення, тим більше вони різняться. До неспівпадаючих елементів, або елементів, що не мають еквівалентів в інших мовах відноситься, перш за все, безеквівалентная лексика. Традиційно до причин безеквівалентності лексики, за якими також класифікують типи безеквівалентності відносять: 1) відсутність предмету, явища в житті народу мови перекладу; 2) відсутність в мові перекладу тотожного поняття; 3) відмінність лексико-стилістичних характеристик [1, с. 82].

Саме даний шар лексики, котрий містить слова, план змісту яких неможливо зіставити з якими-небудь іншомовними лексичними поняттями, грає особливу роль в уявленні про іншокультурний ареал.

Література

1. Антіпов Г.О. Текст як явище культури. Львів: 2009. 194 с.
2. Коптілов В.В. Першотвір і переклад. К.: Дніпро, 1992. 216 с.
3. Маркарян Е.С. Теорія культури та сучасна наука. Одеса: Думка 2003. 214 с.